

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Annotationes Ioannis Bugenhagij Pomerani in decem epistolas Pauli

Bugenhagen, Johannes

Basileae, 1524

VD16 B 9232

Capvt I.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36165

IN EPI. PAULI AD TIM. I. 79

eorum uxorū, liberorum & familie. cap. 3. Septimus, doctrina demoniorum. Satis hodie notus locus, cap. 4. Octauus, pietatē ad omnia ualere, parū uero corporis exercitationem, locus magis necessarius, quā uideatur, cap. 4. Nonus, de uiduis, cap. 5. Decimus, quod necessaria uitæ debetur doctoribus ab ipsis auditoribus, cap. 6. Undecimus, de accusatione & iudicio in peccantes, cap. 5. Duodecimus, quod neq; serui, neq; diuites alieni sunt à regno cœlorum, etiam in ipsa seruitute, & in ipsis diuitijs, modò sequantur quæ Paulus monet, cap. 6. Præterea qua comitate agendū sit cum omnibus, principium cap. 5. ostendit.

CAPVT I.

Paulus apostolus Iesu Christi.

HAc inscriptione suum uerbum commendat Timotheo, & omnibus lecturis epistolā, ut certissimus hoc esse uerbū dei, nō hominis: quandoquidē doctrinas et mandata hominum reijcit deus in Esaiā, & Christus in euang. & lex nō patitur aliquid addi uerbo dei. Dicit ergo se apostolū esse Christi, & sibi commissum esse apostolatū, id est officiū euangelij prædicandi à deo. quasi diceret, non uenio mea referre, sed quæ mihi commissa sunt à deo.

Deū saluatorē uocat, quia ipse per Christū seruat, siue saluat nos: & sicut dicitur de Ephe. i. fecit nos di

29
di. 6
H

ANNOT. IOANNIS POMERANI

lectos in dilecto filio suo. Et Christū uocat spem nostram, quia qui Christum non habent, in desperatione uiuūt, sicut ad Ephe. 4. Qui desperant, semetipsos tradiderunt in impudicitiam &c. Hypocritæ quoque frugunt se sperare, sed ueniente tentatione, spem nō habent, quia Christū non habent. Germanū, id est uerū nam Christū recte didicerat ex doctrina Pauli, qui se ob id eius patrē scribit. Qui germani filij in fide sunt, parabola de seminante, Lucæ. 8. declarat.

Gratiam & misericordiā (quæ est, quod gratis nobis donantur peccata, & heredes simus regni absque omni merito) necessario sequitur pax mētis & conscientiarum, quæ exuperat omnem mentem. Non enim oculus uidit, nec auris audiuit, &c. Nisi uero gratiam dei, & misericordiā te consecutū credideris, nunquam pacem habebis. Consecutum inquam, nō ex tuis meritis, iustitiæ studio, &c. sed à deo, qui tantum nos diligit in dilecto filio suo, ut pater noster non solum appellatur, sed reuera sit: ut nihil trepidemus ad tantam maiestatem, qui ex misericordia eius sumus filij. Et à domino Iesu Christo domino nostro, sub cuius dominio & imperio totus exercitus inferorū, dei filijs, et Christi seruis præualere non potest, &c. Atque hic uides Christum non solum dominum dici, ne quis contemnat eum, quia uidet hominem factum: sed etiam dominum nostrum uocat, ut etiam agnoscas eum protectorem,

Germani

Christus dominus

imò & te dominum, & regem in ipso, qui potens sis
supra peccatū, mortem, & infernum &c.

Ne diuersam, &c.

Vel ne aliam sequantur doctrinam, ut uetus habet
translatio. Ne aliter doceret, prædicationi euangeli-
cæ siue fidei nihil uult addi, quantacūq; specie picta-
tis: id quod tū quoq; nitebantur pseudapostoli. Vnde
ait ad Gal. 1. Etiā si angelus è coelis &c. Nimirū præ-
sentiebat fidem Christi, doctrinis humanis abolendā,
ut factum cernimus. Idcirco summe notandum, quod
hic dicit, ædificationem dei esse per fidem, sentiens re-
liqua omnia, quæ docentur, esse destructionem. Ædi-
ficatio est doctrina salutis: destructio, impia doctrina,
& salutis uastatio, ut saepe uides in Paulo. Hanc fidei
ædificationem duo hominum genera impediunt, uel
etiam destruunt ædificata. Nam alij docent fidere in
operibus legis: quia lex à deo data, non potest nō esse
bona & necessaria. Quibus respondet, quod usum le-
gis bonæ ignorent. Fidem oportet doceri, sine qua le-
gis opera, quemadmodū lex exigit, fieri nō possunt.
Fides enim spiritum impetrat, legis impletorem: ubi
uero habueris fidem, iam nulla lege teneris, ut nemi-
ni quicquam debeas, nisi ut proximum diligas, ad
Rom. 12. Et hoc præstabis, non solum quia debes, An fontes
quia lex iubet: sed & quia uis, nimirum sic trahente plectendā
spiritu uoluntatem tuam. Hoc est quod hic dicit, lex sint,
iusta non est posita, sed iniustis, qui uel puniuntur, uel

*fides spiritum
impetrat*

RANI
t spem no-
speratione
et ipsos tra
quosq; sin-
em nō ha-
d est uerū
uili, quise
n fide sine
gratis no-
regni absq;
& confici
Non enim
o gratiam
s, nunquā
tuis meri-
nos dili-
solum ap-
ad tantam
ij. Et à do-
s dominio
is, et Chri-
hic uides
ontemnat
dominum
ectorem,

ANNOT. IOANNIS POMERANI

occiduntur secundum legem: ut non sit opus querere,
an sub nouo testamēto sint fontes plectēdi, quū cōstet
adulteros, fornicarios, homicidas sub nouo testamēto
non contineri, ad quod pertinent soli iusti per fidē, id
est credentes, cōtra quos nō est lex. Deinde cū multa
ex lege præcipiant, intentionē legis & caput egregie
negligunt, quæ est, ut dixi, charitas in proximum, sed
non foris simulato opere ostensa: sed, ut hic definitur,
ex corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta.
Vides quod ne eleemosyna quidem quantuncunq; co-
piosa, prosit sine fide (quicquid enim non est ex fide,
peccatum est) & charitatis opera quæ uidentur, non
esse charitatem, nisi ex corde & conscientia, quæ fides
purificauit, non ficta ueniant. Ii, inquit, deflexerunt
ad uaniloquium, uolentes esse legis doctores, sicut &
hodie operum prædicatores & doctores, non intelli-
gentes quæ loquuntur, nec de quibus adseuerant. Præ-
cepta quidem proponunt, & legem siue mandata mo-
rum: sed unde tibi detur, ut sic uiuas, non docent. Inue-
nies hodie qui nihil querant in sacris literis præter
moralia, quæ deinde similia putant ethnicis, Aristote-
licis, aut Senecæ præscriptis: qui tamē nesciunt, quid
Paulus in tota epistola ad Rhoma. uel Gal. disputet,
aut quid Christus uelit, dū fidem, id est fiduciā in deo
ubiq; prædicat: aut quid sit quod hic Paulus dicit, cha-
ritas de puro corde, & conscientia bona, & fide non
ficta,

ficta. Nam, ut inquit, quod à talibus aberrauerunt, deflexerūt ad uaniloquium, &c. Sed de his haectenus.

Alij uero docti ex sacra scriptura, sciunt non fidens dum operibus, sed soli dei misericordiae, & quidem recte: sed curiosi & superstitiosi inania uocabula inueniunt, quae litera sacrae non nouerunt, & scientiam iactant, contra quos in fine epistolae dicit, deuitas prophanas uocum inanitates. Item fabulas sequuntur, id est, alia extra sacras literas: qualia multa commenti sunt Iudaei, qualia etiam multa nostri habent quasi hystoriam. Et praeterea genealogias quaerunt nunquam finiendas, id est de quibus ex sacris literis non potes esse certus, quas alius sic, alius aliter computat, & quisq; sua praefert: quae, inquit, quaestiones & dubium generant, & nullam aedificationem. Item sunt, quorum magnus est numerus, qui magno animi negotio, nihil nisi uanas quaestiones sequuntur ex sacris literis, nusquam non haesitantes, dum etiam nodum in scirpo quaerunt: interim uero quam certissimam uident sanam doctrinam, & apertum Euangelium, id est luce clariores: dei Christiq; promissiones in utriusq; instrumenti pagina relinquunt. Qui in hoc periculo sunt, ut uerendum sit eis, ne dum pugnas sequuntur uerborum, relictis illis, ex quibus aedificari possent, tandem incipiant de ueritate sacrae scripturae dubitare. Et dum umbram sequuntur, ut canis Aesopius, ueritatem & rem ipsam:

ANNOT. IOANNIS POMERANI

id est, fidē amittāt, quorū adhuc peior est causa, si per
hęc sua lucra sectantes, alij alijs sese pręferre contem-
dāt. de quibus cap. 6. sic dicit: Si q̄s aliter docet, &c.

Ex corde puro.

Vbi enim est fides non ficta, ibi est & cor purum: si-
cut Petrus dicit: Fide purificans corda eorum, ibi est
& conscientia bona. Qui enim sibi recte conscius est,
qui deo non ex toto corde fidit? Porro fidē non fictam
dixit, id est ueram: cōtra illam quę hodie uulgo iacta-
tur, qua adsentiuntur historię euangelicę: sicut alijs
historijs, & illis quę gesta narrantur de Thurea, de
Alexandro, de Iulio papa, &c. quę potius opinio est
de Christo, & fides historica, uel potius ficta fides,
quām fides illa iustificans, quam soli norunt credētes.
Hinc fit, ut nostri libentius audiant fabulam narrari,
quę exempla uocāt, quām textum euangelicum: quia
quām fidem Euangelio habent, etiam habēt illis fabu-
lis non aliam, & ferē minorem.

Et gratiam habeo.

Hic locus nobis proponitur à Paulo, ne ob quāuis
libet etiam uitam, & quęcūq; peccata desperemus,
modò ueniamus ad Christū, ut Paulus. Hic uide quāuis
sint omnia dei, ut hic nihil pręsumas, sicut illi qui stu-
tē putāt sese posse ad Christum aditū habere, quādo-
cunq; uolunt, contra Paulū, dicentē: Non est uolētis,

Rhom. 9

ficta fides

Opinio

historia

neq; currentis, sed &c. Primum dicit, qui me potētē reddidit per Christū: deinde, qui me fidelē iudicauit: item, misericordiā adeptus: itē, exuberauit supra modum gratia &c. itē: Christus uenit peccatores saluos facere, &c. Nō nobis domine nō nobis, sed nomini tuo Psal. 113. da gloriā. Super misericordia tua & ueritate tua: id quod Paulus hic sic dicit: Regi autem seculorum, &c.

Immortali regi.

Ergo regnum eius est in eternū. Inuisibile ergo regnum eius non est de hoc mundo, sed spirituale. Soli sapienti, ergo prater eum & extra eū omnia sunt stulticie plena: ut nihil sapientie uera sit, ubi ipse non illuminat: & ut sic dicam, sapientificat. Et de Christo predictū erat, Hiere. 23. Et regnabit rex, & sapiens erit. Ex Heb. sanctificator erit.

Iuxta prophetias.

Intelligūt, iuxta ea, que spiritu prophetie ante de hoc cognoui, quando te feci episcopū, ut secundū ea agas. Ego autē & hic, & infra cap. 4. intelligo prophetias doctrinas spiritus dei, siue reuelationē scripturę, quam à Paulo uel aliter acceperat Timotheus: sicut pphetiā accipi diximus in Esaia. Vnde ex græco hic legi potest iuxta pphetias, que ad te præcesserūt: id est ut ambules secundū doctrinā quā accepisti, & quam habes, ut eam ipsam defendas cōtra aliter docentes:

Vide Annotationes eiusdē in Esaia.

ANNOT. IOANNIS POMERANI

idq; facias in fide, & bona cōscientia, quæ duo separari non possunt. Nā, ut inquit, qui cōscientiam bonam repulerunt, id est qui audent aliud dicere, aliudq; facere, quàm quod in corde nouerunt, unde aliquid præ cæteris uideantur, unde cæteris superiores per cōtentionem adpareāt: id quod hodie multum uulgare est. Sed Paulus hic uocat blasphemiam. Hi, inquit, qui bonam conscientiam repulerunt, naufragium fecerunt circa fidem: id est, etiam in eo periclitati sunt, quod intus in corde sciuerunt, & tandem perdidierunt.

Hoc præceptum,

Scilicet, ut supra, ut denuncies quibusdā &c. ut commendes gratiam Christi peccatoribus, sicut ego, absq; operibus legis, &c. Vel potes referre ad hoc quod sequitur: ut milites, &c.

Hymenæus & Alexander.

Qui scientes, contra ueritatem quam sciuerunt, solent contendere.

Tradidi satanæ.

Sicut Corinthium, qui duxerat nouercam suam: de quo uide in annotationibus Philippi. Hanc tamen excommunicationem, sicut & illam, ostēdit esse utilem, cum dicit: Ut discant nō blasphemare. Hæc non est pistica, quam hodie uidemus excommunicatio, &c.